

[DeSleutel]

MENSEN KANSEN GROEIEN

magazine

PB - PP | B-10273
BELGIE (N) - BELGIQUE

Het drukken van dit magazine wordt ons gratis aangeboden door drukkerij Die Keure, dit uit sympathie voor de vele donateurs.

Driemaandelijks tijdschrift | Nummer 75 | juli, augustus, september 2023

75

Verantwoordelijke uitgever: Damien Versele, Ebergiste de Deynestraat 2C, 9000 Gent
Ondernemingsnummer: 0406.633.304
P509261 | Afgiftekantoor Gent X

**INDIVIDUEEL BEGELEIDER EN CLIËNT
AAN HET WOORD**

Een dag in het Detox & Oriëntatiecentrum

Psychedelica: droom of werkelijkheid?

**Take it Personal: een preventief
pilotproject**

www.desleutel.be

Wat ons inspireert

Team Preventie zet dit schooljaar extra in op het voorkomen van middelenmisbruik bij jongeren uit het BuSO. Niet toevallig. Wetenschappelijk onderzoek toont in toenemende mate aan dat jongeren met specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften een verhoogd risico lopen op het ontwikkelen van een verslavingsproblematiek in de adolescentie. De ontwikkeling van aangepaste en wetenschappelijk onderbouwde preventieprogramma's hinkt evenwel achterop. Omdat de noodzaak zich opdringt om preventief in te spelen op dit verhoogd risico bij deze jongeren zet De Sleutel met een pilootproject in op de adaptatie van het in Nederland ontwikkelde programma 'Take it Personal!'. Lees meer hierover op blz 12.

Tevens neem ik je graag een dag mee in het spoor van een individueel begeleider én een oud-cliënt in het Detox & Oriëntatiecentrum (DOC). Het is maandagochtend en we volgen Jeffrey in zijn dagelijkse taken met cliënten. Verneem hoe hij zijn rol opneemt in het multidisciplinair team. Aansluitend volgen we Francesco tijdens een terugblik op zijn traject in het DOC. Die korte periode in opname bleek achteraf cruciaal voor zijn vervolgtraject.

Lees ook de reflectie tussen Linda en Siem, twee hulpverleners uit ons ambulancet centrum te Brugge. Wat inspireert hen om in de drughulpverlening te werken? De lijfspreuk van Linda spreekt al meteen boekdelen: "je kunt een ander niets leren, je kunt hem alleen helpen het in zichzelf te ontdekken." Of Siem die vanaf dag één probeert om als hulpverlener vooral betrouwbaar en authentiek te

zijn en "uiteindelijk zichzelf onnodig wil maken." (lees blz 14).

We laten hiernaast dr. Frederick Van Der Sypt aan het woord over de (on)mogelijkheid van Psychedelica als medicijn: blijft dit een droom of is het binnenkort werkelijkheid? Wetenschappelijk onderzoek wijst de laatste maanden uit dat deze psychedelica inzetbaar worden bij depressie, trauma, stervensbegeleiding en afhankelijkheid. Tegelijk verschijnen in diverse media getuigenissen van mensen die deze middelen om uiteenlopende redenen gebruiken. Hoe moeten we deze heropleving van interesse voor psychedelica begrijpen en wat is de betekenis ervan voor onze doelgroep?

Graag ook aandacht voor de innovatieve samenwerking tussen maatwerkbedrijf Weerwerk en enkele reguliere bedrijven: dankzij een projectsubsidie van de provincie Oost-Vlaanderen kon de industrialisatie van het textielatelier grote stappen vooruit zetten. Een deel van het productieproces werd geautomatiseerd, er werd gereorganiseerd en een deel van het werk werd verschoven naar een industriële confectievloer. Laat deze bijdrage andere bedrijven inspireren om ook circulair aan de slag te gaan en gebruikte materialen maximaal te hergebruiken.

Tot slot willen we je op blz 16 laten proeven van de sportdag voor de bewoners en de staf van de therapeutische gemeenschappen (TG).

Op 22 juni verzamelden een 100-tal mensen in Merelbeke voor de jaarlijkse gezamenlijke BFTC-sportdag (met deelnemers van de TG's van Katharsis, De Kiem, Trampoline en de TG's van De Sleutel Merelbeke en Gent). "Maak connectie en ervaar dat je niet alleen bent!" Extra fotomateriaal vind je op www.desleutel.be of op onze Facebookpagina.

Damien Versele
Algemeen directeur

75 inhoud

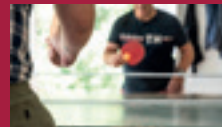
3 Psychedelica als medicijn: droom of werkelijkheid?

6 Een dag in het spoor van een individueel begeleider in Detox & Oriëntatiecentrum

8 Terugblik op een traject in DOC

10 Industrialisatie textielatelier krijgt boost dankzij incentive provincie

12 Preventie van middelenmisbruik bij jongeren uit het BuSO: een pilootproject

14 Wat inspireert je? Gesprek onder hulpverleners

16 BFTC-sportdag zorgt voor verbinding in inspiratie

Psychedelica als medicijn: droom of werkelijkheid?

Al geruime tijd staan psychedelica opnieuw in de belangstelling. Vanuit het wetenschappelijk onderzoek komen er steeds meer berichten dat ze kunnen ingezet worden bij depressie, trauma, stervensbegeleiding en afhankelijkheid. Ook lezen we in de media getuigenissen van mensen die deze middelen om uiteenlopende redenen nemen en er soms betekenisvolle, soms beangstigende ervaringen op nahouden. Hoe moeten we deze heropleving van interesse voor psychedelica begrijpen en wat is de betekenis ervan voor onze doelgroep? Op deze en andere vragen geeft dr Frederick Van Der Sypt, als arts verbonden aan ons Detox & Oriëntatiecentrum te Wondelgem en ambulantly centrum te Gent, een antwoord.

© Károly Effenberger

Over welke stoffen gaat het precies?

Het is nuttig om dit vooraf helder te krijgen. Verwarrend genoeg gaat de aandacht van het hedendaags 'psychedelisch' onderzoek uit naar verschillende stoffen uit verschillende productgroepen. Enerzijds zijn er de 'klassieke' psychedelica, waaronder psilocybine (paddo's, truffels), mescaline (bepaalde cactussen), LSD en DMT (o.a. aanwezig in ayahuasca). Anderzijds worden er ook andere stoffen onder die noemer begrepen zoals MDMA (XTC, een empathogeen), ketamine (dissociatief) en zelfs ibogaïne (opioïd-agonist). En hoewel al deze stoffen inderdaad leiden tot veranderingen in waarneming en bewustzijn, zijn er toch belangrijke verschillen in werkingsmechanisme en veiligheid. Zo is ketamine bijvoorbeeld verslavend en toxisch, in tegenstelling tot de klassieke psychedelica. Beter zou het dan ook zijn om de verschillende productgroepen afzonderlijk te beschrijven en de term

psychedelica enkel te behouden voor de klassieke middelen.

Waarom spreken we nu over een "renaissance" van de psychedelica?

De klassieke psychedelica, met uitzondering van LSD dat in 1943 werd gesynthetiseerd, behoren tot de langst gebruikte psychoactieve middelen. Hun geschiedenis gaat vele duizenden jaren terug en overspant vele culturen. Ze stonden steeds in hoog aanzien en meestal werden ze gezien als sacramenten, toegepast binnen een geritualiseerd, spiritueel kader.

In de jaren '50 van de vorige eeuw werden ze geïntroduceerd in de westerse wereld. Aanvankelijk binnen beperkte wetenschappelijke kring, maar hun uitzonderlijke eigenschappen leidden er al snel toe dat sommigen ze als wondermiddel zagen en ze als kruisvaarders in de maatschappij verspreidden, met heel wat onge-reguleerd gebruik als gevolg. Nadat ze daarna ook werden geassocieerd met de toenmalige Amerikaanse tegencultuur werden ze in de late jaren '60 verbannen. Niet alleen uit de dagelijkse maatschappij, maar ook uit het wetenschappelijk onderzoek. Na vele decennia radiostilte werd er sinds de eeuwwisseling opnieuw met mondjasmaat onderzoek opgestart dat op basis van gunstige resultaten in een steeds grotere versnelling is gera-

akt. Deze heropleving van interesse werd vervolgens doorgegeven aan een breed publiek, o.a. met boeken zoals 'Verruim je geest'¹, waarin de journalist Michael Pollan de geschiedenis van psychedelica en ook zijn eigen ervaringen ermee beschrijft. Maar ook hoopvolle boodschappen vanuit de wetenschap zorgden voor media-aandacht. Zo erkende de Amerikaanse FDA in 2017 op basis van beloftevolle pilootonderzoeken de psychedelische therapie met psilocybine of MDMA als 'breakthrough therapy' voor o.a. depressie, stervensbegeleiding, verslaving en posttraumatische stressstoornis. Door die status kon het onderzoek naar deze middelen nog vrijer en sneller plaatsvinden. Dit alles leidde ertoe dat er nu inderdaad sprake is van een "psychedelische renaissance", die voortbouwt op de vroegere ervaringen met deze middelen halverwege vorige eeuw.

Wat weten we over hun werkingsmechanisme?

Hoe psychedelica precies hun effect sorteren is complex en zeker niet alle vragen zijn al beantwoord. Er gaat veel onderzoek naar hun effect op het 'default mode network', de toestand waarin ons brein verkeert als we denken over anderen, onszelf, het verleden of de toekomst en wanneer we dagdromen. Het lijkt alsof psychedelica onze automatische

Psychedelica zijn gevaarlijk o.m. bij voorgeschiedenis van psychose, suïcidepoging of manie, zwangerschap of in combinatie met andere geneesmiddelen.

gedachtestroom tijdelijk kunnen ontkoppelen en het zo mogelijk maken dat er nieuwe inzichten, associaties en patronen worden gevormd. Ze maken ons brein met andere woorden plastischer. Wat daarbij zo bijzonder is, is dat de aard van de ervaring van doorslaggevend belang is voor het therapeutisch effect, en niet enkel de inname van het middel op zich. Zo blijkt dat de gewenste veranderingen ingrijpend en duurzamer zijn, naarmate de sessie meer kenmerken vertoont van een mystieke ervaring. En daarmee tonen deze middelen niet alleen hun potentieel aan in het herstel van gezondheid, maar slaan ze ook een brug naar het ruimer domein van menselijke zingeving. Zo rekenen twee op de drie gezonde proefpersonen hun ervaring met psilocybine tot één van de persoonlijk en spiritueel meest betekenisvolle ervaringen van hun leven. En net zoals één intens negatieve levenservaring een langdurig syndroom van post-traumatische stress kan uitlokken, zo kan ook een éénmalige diepgaande en betekenisvolle ervaring met psychedelica de start betekenen van een hernieuwde, positieve kijk op zichzelf en het leven. Het komt er dus op aan deze ervaring met het middel zodanig voor te bereiden en te kaderen, dat de kans op het doormaken van een dergelijk transformerend proces wordt gemaximaliseerd. Maar ook indien mensen minder diepgaande ervaringen hebben, of zelfs ronduit confronterende, worden deze achteraf nog vaak als helpend beschreven. Alleszins is het zo dat er nog veel onderzoek dient te gebeuren naar hoe deze middelen precies op ons bewustzijn inwerken. En ook daarvoor blijken ze unieke en nuttige instrumenten. Sommigen vergelijken het belang van de psychedelica voor de psychologie en het bewustzijns onderzoek met dat van de microscoop voor de biologie.

Welke risico's zijn er verbonden aan hun gebruik?

Geen rozen zonder doornen. Dat geldt zeker ook voor klassieke psychedelica. De potentiële gevaren van deze middelen verschillen echter sterk van die van andere roesmiddelen. Studies die de schadelijkheid van middelen vergelijken, klasseren de klassieke psychedelica steeds onderaan de lijst. Ze zijn immers niet toxisch, hebben geen verslavingspotentieel en bij dagelijks gebruik verliezen ze snel hun effect. Het zijn middelen die we in onze verslavingszorg nooit registreren als primair aanmeldingsproduct. De spreekwoordelijke doornen zitten elders. Zoals gezegd kunnen psychedelica onze dagelijkse denkpatronen op losse schroeven zetten. Het gevoel van een vast 'ik' te hebben verdwijnt en dat kan leiden tot de vrees om 'gek' te worden of te sterven. Dit soort ervaringen kunnen achteraf gezien erg transformerend zijn, maar op het moment zelf kunnen ze ook ontwrichtend zijn, in het bijzonder bij mensen met een psychotische kwetsbaarheid. Dus net zoals ook het helend effect van deze middelen afhankelijk is van de aard van de ervaring, schuilt hierin ook hun kwetsbaarheid. Dit alles maakt dat een goede intentie, omkadering en begeleiding onontbeerlijk zijn voor verantwoord gebruik ervan. Naast (voorbijgaande) angst kunnen tijdens de ervaring ook hoofdpijn, misselijkheid, duizeligheid, bloeddrukstijging en mentale verwarring voorkomen. En bij sommige mensen kunnen bepaalde waarnemingen of belevingen uit de ervaring zelfs na lange tijd kortstondig terugkomen, al is dit eerder zeldzaam. Psychedelica zijn dus zeker niet geschikt voor iedereen en zelfs tege-naangewezen bij een voorgeschiedenis van psychose, een eerstegraads familielid met gekende psychose, belangrij-

ke hart- en vaatziekten, een voorgeschiedenis van een suïcidepoging of manie, zwangerschap of de inname van bepaalde andere geneesmiddelen. Los van het middel houdt de manier van gebruiken bepaalde gevaren in. Binnen een ongereguleerde setting kan er immers onduidelijkheid bestaan over de dosis die men inneemt waardoor men ongewild een overweldigende ervaring ondergaat. Ook kan de omkadering en begeleiding onvoldoende bekwaam zijn om om te gaan met eventuele intense ervaringen en uitingen. Bovendien kan er ook misbruik gemaakt worden van de persoon onder invloed die op dat moment zeer beïnvloedbaar en emotioneel kwetsbaar is.

Hoe worden deze klassieke psychedelica gebruikt binnen het moderne onderzoek?

De manier waarop ze meestal worden aangewend is volgens het Psychedelic Assisted Psychotherapy-model. Dit houdt in dat cliënten, na een screeningsgesprek, één of meerdere voorbereidingsgesprekken hebben met een gespecialiseerde therapeut of team van therapeuten. Tijdens die gesprekken wordt informatie gegeven over het gebruikte middel, wordt de intentie voor de sessie vormgegeven en worden specifieke gevoeligheden en hulpbronnen besproken. Vervolgens ondergaat de cliënt één of meerdere sessies onder invloed van het middel, steeds onder begeleiding van een gespecialiseerde therapeut of team. Na de sessie(s) wordt veel tijd en aandacht gegeven aan het integreren van de inzichten die de cliënt heeft opgedaan tijdens de ervaring. En daarop volgt dan vaak verdere therapeutische follow-up.

Hoe verklaar je dat ook mensen zonder psychische stoornis ervoor kiezen deze middelen te gebruiken?

Klassieke psychedelica zijn al duizenden jaren een instrument om het bewustzijn van de gebruiker te wijzigen op een manier die enkel in spirituele termen kan worden uitgedrukt. Omdat gebruikers deze mystieke gevoelens van universele verbondenheid, oplossing van het ego en oceanische

grenzeloosheid interpreteren als een ontmoeting met onze diepste realiteit, worden ze ook wel entheogen genoemd. Sinds hun introductie in de westerse wereld waren er steeds mensen die ze gebruiken om contact te maken met deze diepere, betekenisvolle bewustzijns-toestanden. Niet met de intentie om te genezen van een stoornis, maar in functie van zingeving en persoonlijke groei. Het potentieel van psychedelica voor onze maatschappij lijkt dus niet beperkt te blijven tot een strikt medisch gebruikskader. Mits nauwgezette regulering kunnen ze waarschijnlijk ook op andere manieren een waardevolle bijdrage leveren. Dat leert ons althans de geschiedenis.

Wat weten we over microdosing?

Het is een manier om klassieke psychedelica te gebruiken door er regelmatig kleine hoeveelheden (vaak 1/10 van volle dosis) van in te nemen volgens een vast schema. Mensen hopen er hun angst of depressie mee te verbeteren of menen er aandachtiger en creatiever door te worden. Deze vorm van gebruik is erg kwetsbaar voor verwachtingseffecten en de outcome is bijgevolg niet gemakkelijk te objectiveren. Recente studies konden enkel constateren dat er weinig reële voordelen uit microdosing voortkomen. Daarenboven ontstaan er bezorgdheden over lichamelijke bijwerkingen ten gevolge van de frequente blootstelling aan de middelen.

Hebben psychedelica een plaats in de verslavingszorg?

Een interessante anekdote in dit kader is dat Bill Wilson, mede-oprichter van de AA, steeds beweerde dat LSD voor hem cruciaal is geweest voor zijn herstel. In 1956 onderging hij onder invloed van dit psychedelicum een ervaring die, zoals hierboven beschreven, leidde tot een duurzame en fundamenteel hernieuwde, positieve kijk op zichzelf en de wereld. Maar ook vele anderen gaven in de jaren '60 aan dat de klassieke psychedelica hen hadden geholpen bij het doorbreken van hun afhankelijkheidspatronen. Heel wat studies hiernaar werden toen door het verbod afge-

broken, maar sinds de eeuwwisseling zijn deze terug volgens de huidige wetenschappelijke normen hernoemen. Heel recent kwam in juni een overzichtsartikel² uit dat de huidige stand van zaken samenvat betreffende de toepassing van psychedelica bij middelgerelateerde stoornissen. De auteurs onderzochten daarbij zowel de historische als de moderne studies. Daaruit bleek dat zowel de klassieke (LSD, psilocybine, mescaline, DMT) als niet-klassieke psychedelica (MDMA, ketamine, ibogaïne) hun therapeutisch potentieel bij afhankelijkheid bevestigen. De focus van de studies lag op alcohol en tabak, wat begrijpelijk is gezien hun hoofdaandeel in middelgerelateerde persoonlijke en maatschappelijke schade. Omdat we tot op heden slechts over beperkte therapeutische mogelijkheden beschikken voor deze maatschappelijk impactvolle aandoeningen, verwachten de auteurs dat psychedelica nog dit decennium breed zullen gereguleerd worden als aanvulling in de verslavingszorg. Dit betekent natuurlijk niet dat deze middelen als een vorm van basisbehandeling zullen worden ingezet. Integendeel, zoals hierboven al aangehaald zijn psychedelica zeker niet voor iedereen. En wetende dat een groot deel van onze cliënten kwetsbaar is op het vlak van stemming of psychosegevoeligheid, zullen we enkel met de grootste omzichtigheid een indicatie voor psychedelische therapie kunnen stellen. Maar omgekeerd mogen we ook het transformerend potentieel van deze middelen niet laten liggen bij cliënten die wel een geschikt profiel hebben.

Wat brengt de toekomst?

Ze mogen rekenen op een toename van wetenschappelijke en breed-maatschappelijke aandacht. Maar in de media creëert men grote verwachtingen terwijl op dit moment de bewijskracht en het gebruikskader van deze middelen nog volop in ontwikkeling zijn. Het lijkt er wel op dat de psychedelica hun potentieel voldoende hebben aangetoond om één van de vele instrumenten in het psychotherapeutisch arsenaal te worden. Recent

“
De media creëren grote verwachtingen terwijl bewijskracht en gebruikskader nog volop in ontwikkeling zijn.

besloot Australië, na de Amerikaanse staten Oregon en Colorado, om psilocybine en MDMA te reguleren voor therapeutisch gebruik. Vermoedelijk zullen op korte termijn andere landen dit voorbeeld volgen. Zoals echter voor alle middelen geldt, zijn psychedelica niet per se helend of schadelijk. Dit wordt immers vooral bepaald door wie ze gebruikt, met welk doel en binnen welke context. Het valt dan ook te hopen dat er zich in afwachting van een regulerend kader geen zaken voordoen die, zoals in de jaren '60, de toepassing van deze middelen in het onderzoek en de zorg ondermijnen. Het vraagt dus nog tijd om het therapeutisch potentieel scherp te krijgen. Toch is het een evolutie die we van nabij opvolgen. Nog nooit waren er zoveel wetenschappelijke en sociale organisaties actief om het transformerend potentieel van de psychedelica een geschikte plek te geven. In Nederland is de Stichting Open³ toonaangevend in het opvolgen van wetenschappelijk onderzoek naar psychedelica. In België neemt de Psychedelic Society Belgium⁴ het voortouw. Zo is er in oktober een symposium rond het gebruik binnen palliatieve zorg. Besluitend kunnen we zeggen dat de terugkeer van psychedelica in de zorg nog heel wat onderzoek en afweging zal vragen vooraleer de meerwaarde voor onze cliënten werkelijkheid wordt.

1 <https://michaelpollan.com/books/how-to-change-your-mind/>

2 <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2023.1183740/full>

3 <https://open-foundation.org/>

4 <https://psychedelicsocietybelgium.org/>

Een dag in het spoor van een individueel begeleider in Detox & Oriëntatiecentrum

Het is maandagochtend en ik mag een dag meedraaien in het Detox & Oriëntatiecentrum. Ik heb afgesproken in het bureau van de individueel begeleiders. Het zonnetje piept binnen. Jeffrey heeft al een briefing achter de rug. Op deze overdracht wordt hij op de hoogte gebracht van wat er in het weekend allemaal gebeurd is. Hij heeft in het EPD¹ de info doorgenomen die genoteerd is bij de verschillende bewoners.

Jeffrey is individueel begeleider (IB) in het DOC. Hij werkt reeds 11 jaar bij De Sleutel. Jeffrey begon er als groepswerker na een carrièreswitch en een omscholing tot psychiatrisch verpleegkundige. Na het groepswerk was hij begeleider van de onthaalgroep. Hij werkte mee het vernieuwde programma uit voor het DOC en is nu aan de slag als individueel begeleider.

“Het werk in die functie ziet er elke dag anders uit. Als IB volgen wij de cliënt op hier in huis. Een aantal zaken komen systematisch – maar ook wel ad hoc - aan bod. In de feiten zijn we trajectwerkers. Wij willen weten waar de cliënt vandaan komt. Wat heeft iemand voordien al gedaan of uitgeprobeerd, al bereikt? Wat is de reden van doorverwijzing? Die info is belangrijk om het traject uit te werken, verderbouwend op wat er al gerealiseerd is. Als we weten dat er een bepaalde problematiek is, dan willen we verderwerken rekening houdende met de ervaring van hoe daar vroeger mee omgegaan werd. Samen met de cliënt bepalen we dan een strategie.”

Jeffrey gaat aan de slag. Hij kijkt zijn mails na en leest een net binnengekomen cliëntverslag. Hij haalt er een aantal topics uit die hij met de cliënt wil bespreken. Daarna noteert Jeffrey een samenvatting in het EPD en voegt het verslag toe aan het dossier.

“Eenmaal in opname volgen we de cliënt individueel op. Hoe loopt het in huis, waar heeft iemand ondersteu-

ning bij nodig binnen het groepsdynamische werken? Soms heeft iemand ondersteuning nodig bij herstel van het contact met hun context. Dan organiseren we een driehoeksgesprek. Een cliënt kan bijvoorbeeld aangeven dat zijn partner niet begrijpt waarom een opname nodig is of dat de ouders niets weten over verslaving. In dat geval organiseren we samen met de cliënt een gesprek om het nut en de werking van een opname uit te leggen of uitleg te geven over hoe een verslaving in elkaar zit. De cliënt vult dan vaak aan hoe het specifiek bij hem/haar gelopen is. Soms komt de vraag vanuit de omgeving: “mijn zoon wil hier eigenlijk niet zijn, hij heeft nood aan een langere opname, maar ziet het niet zitten, wij weten niet hoe we dat moeten aanpakken.” Dan gaan we met iedereen rond de tafel zitten. Er zijn ook gesprekken met externen zoals CAW, mobiele teams, ... We botsen steeds meer op wachtlijsten bij andere diensten. Dan zoeken we naast ondersteuning via de ambulante centra van De Sleutel nog andere ondersteunende diensten.

Raf* kreeg als bewoner het advies van een vervolgetraject in TGG. Hij kan daar terecht maar nog niet direct. In DOC is er een beperkte opnametermijn (max 8 weken). Hij is dakloos en moet dus “buiten” overbruggen. *“In het traject van Raf vonden we als tussenoplossing een plaatsje in de daklozenopvang Huize Triest. Van daaruit kan hij in opname gaan in TGG. Het probleem van dakloosheid*

komen we steeds vaker tegen. Voor ons en de cliënt is het een uitdaging een veilig onderdak te vinden en te voorkomen dat ze opnieuw zwaar in gebruik terecht komen. Op die manier kunnen we het traject van de cliënt ondersteunen”.

Daarna gaat Jeffrey in gesprek met bewoner John*. Tijdens zo'n eerste gesprek ligt de klemtoon op iemand leren kennen en bepalen waar iemand mee aan de slag wil. Dat doe ik vertrekkende vanuit de TVL-vragenlijst². John heeft deze vragenlijst ingevuld en straks overlopen we samen de resultaten. Vanuit wat er goed loopt, proberen we de krachten of kwaliteiten te benoemen. Er komt ook info over wat minder goed loopt. En van hieruit en op basis van de info van voorgaande behandelingen formuleren John en ik een voorstel rond doelen waar hij aan wil werken. Soms zijn dat zaken voor na de opname in het DOC. Zo liet John al vallen dat hij naar de VDAB wil voor een herscholingstraject om iets met informatica te gaan doen.”

Tussendoor komen een aantal telefoons binnen. Jeffrey legt de opties uit over een behandeltraject in het DOC. Naast het cliëntwerk is er veel overleg met collega's. Ter voorbereiding van een Trajecttafel maakt hij intussen aantekeningen. Op dit overleg worden de behandeltrajecten van de cliënten in het DOC systematisch besproken.

“Op dat overleg kan ik het voorstel behandelplan bespreken binnen ons

bezig zijn of ze iemand extra willen ondersteunen of observeren en aanmoedigen in alternatief gedrag. Het is een fijne wisselwerking. Zo zorgen we samen dat het traject voor de cliënt zo goed mogelijk gestroomlijnd is. ”

Jeffrey start met een groeps gesprek met de onthaalgroep. In deze groep ligt de klemtoon op uitleg geven over de werking van het DOC en ondersteuning in het omgaan met de detox en het leven in groep.

Daarna zit onze dag zit erbij op. Ter afsluiting vraag ik Jeffrey wat hem energie geeft in zijn job. Lang moet hij daar niet over nadenken. *“De kleinste verandering teweegbrengen geeft al voldoening. Vb Thomas is zeer gesloten en snel gefrustreerd. Toen hij er in slaagde om in de groep hierover iets te zeggen of om een andere bewoner aan te spreken, was ik tevreden. Soms gaat dat ook over grotere dingen, ... Als we er in slagen om een goed vervolgtraject uit te werken of als er herstel op gang komt met de familie, dat de bewoner weer on speaking terms is, ... Ik kan ook genieten van de informele contacten met bewoners. En ik haal verder energie uit fijne contacten met collega's of een goed overleg. Als ik nieuwe collega's wegwijs kan maken in onze manier van werken, en je ziet dat ze hun weg vinden.”*

Samen met Jeffrey ga ik naar de groep. *“Dat is een van de fijne intermezzo's”* zo vertelt hij. Ik zie hem door de leefruimte lopen, hij laat zich uitdagen voor een spelletje ping-pong, hij maakt hier en daar een praatje. *“Op die manier voel ik hoe het in de groep is, wat er leeft in de groep. En bewoners vinden dat informele contact wel fijn.”*

- 1 EPD: elektronisch Patiëntendossier
 - 2 TVL vragenlijst: tevredenheid met het leven, een vragenlijst die polst hoe tevreden iemand is over 18 levensdomeinen.
- * Om redenen van privacy gebruiken we fictieve namen

interdisciplinair team. Dan kan er nuttige feedback gegeven worden bijvoorbeeld vanuit het oogpunt van de groepswerking. Zo herinner ik me uit een bespreking van iemand die vaak in conflicten betrokken was. Die persoon raakte snel overprikkeld maar gaf op een nogal felle manier zijn grenzen aan. In samenspraak bekijken we dan hoe we deze bewoner kunnen ondersteunen en spreken we af wie wat zal doen. Verder bekijken we op zo'n overleg hoe iemands traject in het DOC verder zal lopen. We staan ook stil bij de medische aspecten. Hoe loopt het met de afbouw van medicatie? Wat is de impact van die afbouw op de draagkracht van de bewoner en de omgang met anderen in de groep?

Sommige cliënten komen naar het DOC in functie van een oriëntatie. Deze bewoners willen na de detox nog verdere hulpverlening. Zij volgen een

indicatiestellingstraject onder begeleiding van een psycholoog. Op basis van tests, de behandelgeschiedenis, observaties vanuit de verschillende disciplines in het DOC en gesprekken met de bewoner wordt er een advies opgemaakt. Op zo'n multidisciplinaire vergadering kan ik als individueel begeleider ook elementen inbrengen. De begeleider-psycholoog zal uiteindelijk met al die info een adviesgesprek doen met de cliënt.

Tussendoor stem ik af met de verschillende disciplines. Vb Rinus deed in de groep een aantal uitspraken rond er niet meer willen zijn. 'Zijn die suïcidale gedachten reeds besproken met Rinus, met welke thema's is Rinus bezig dat dit nu boven komt?'. De groeps werkers kunnen info aftoetsen bij de individueel begeleiders. Als individueel begeleider kan ik ook vragen als we rond een bepaald thema*

Terugblik op een traject: periode in DOC te Wondelgem is cruciaal voor vervoltraject

“Ik kende het Detox & Oriëntatiecentrum (DOC) vooraf absoluut niet en wist niet wat te verwachten. Ik had vooraf enkel een foto gezien van het gebouw op jullie website. Ik vond de omgeving relatief uitnodigend. Toch was het goed dat mijn moeder ter ondersteuning bij mij was toen ik me kwam aanmelden in Wondelgem. Ik kreeg het ter plaatse plots heel lastig. Alleen zou ik misschien de stap niet gezet hebben. Na de nodige administratie en wat checks kon ik wat op adem komen achteraan in de tuin. Toen vond ik het wel oké.

Ik was dan wel 29 jaar, die stap naar hulp zetten was toch nog beangstigend. Ik had nochtans bewust voor zo'n opname gekozen: weg van de drukte, weg van de grootstad die me volledig aan het opsorpen was. Ik wou in DOC aanvankelijk enkel tot rust komen in een neutrale omgeving. Zonder drugs en drank. En die rust heb ik dan voor het eerst in heel lange tijd ook in het programma kunnen vinden. Ik voelde dat ik daar veilig zat. DOC is een cleane omgeving, ik moest niet bang zijn voor tal van verleidingen”.

Het was Francesco* zijn eerste contact met de drughulpverlening. Hij had wel een paar opnames in de psychiatrie achter de rug, ook in een groene omgeving. Dat gevoel van rust had hij ook daar ervaren.

In DOC hebben de dagen een vaste structuur en gelden duidelijke regels. Je eet er op vaste tijden, gaat op tijd slapen. Je doet er allerlei activiteiten

zoals gesprekken in groep, sport,... Zijn eerste dagen in DOC kan hij niet bewust voor de geest halen. “Ik weet alleen nog dat ik de eerste nacht slecht geslapen heb. Het was best spannend, ik kende er niemand, nieuwe hulpverleners,... Maar uiteindelijk maakte het me niet uit met wie ik samen in dat programma zat. Ik was er voor mezelf, om rust te vinden.”

Francesco volgde twee maal het programma in Wondelgem. Een eerste maal in 2019. Hij herinnert zich dat er in de onthaalgroep tijd werd gemaakt om de werking en de huisregels goed te leren kennen, om te acclimatiseren, wat afgeschermd van mensen die uit gebruik kwamen. Na een tweetal weken - en detox - was het tijd om actiever mee te draaien en te werken aan structuur.

Twee jaar later, na een terugval in volle coronaperiode, meldde hij zich er opnieuw aan. “Bij die tweede opname wist ik al gauw wat mijn doel was. Ook de begeleiding kende me al een beetje, waardoor de richting die ik uit zou gaan snel bepaald was”.

Als hij terugblik vindt hij de DOC-periode wel cruciaal. “Daar maak of breek je bijna de keuze naar het volgende. Sommige mensen vinden dat ze na een week of twee klaar zijn met het programma. Ze hoorden wat verhalen over een langdurig programma en denken dat zo iets niet voor hen zal

zijn. Hoe beter het kader in DOC, hoe meer mensen gemotiveerd geraken om een vervolprogramma aan te vatten. De seminars die we in het DOC krijgen van bewoners uit de Therapeutische Gemeenschap (TG-programma), helpen daar heel sterk in. Uit getuigenissen, ervaringen van lotgenoten haal je extra motivatie. Ik had zo iets van: als jullie dat vertellen dan geloof ik dat. En het contact met begeleiders was er zeer goed. Ik vond hen mega competent, je voelt dat ze om je geven. Ook de manier waarop ze mijn papierwerk op heel korte tijd in orde konden brengen... Zo iets geeft moed, het geeft aan dat de begeleiders om je geven.”

Francesco vindt het groepsaspect in DOC een pluspunt. “Elkaar corrigeren, stimuleren, zo'n zaken zijn belangrijk, ook in functie van het vervoltraject. Alles staat in teken van structuur bieden, inzicht krijgen via laagdrempelige therapie. Mensen worden er bewust gemaakt, leren er zichzelf beter kennen. Er wordt actiever gewerkt, zaken worden al meer aangepakt in vergelijking met vroeger, het is niet louter indicatiestelling”.

“Ik had eerder in enkele psychiatrische centra verbleven, daar lieten ze me gewoon met rust. Ik had het gevoel dat daar niet aan mijn verslaving werd gewerkt. Ik kreeg geen antwoorden op het waarom ik bepaalde handelingen deed... Aanvankelijk dacht ik dat die verslaving niet zo'n groot probleem

was. Ik ging ervan uit dat ik gebruikte vanuit een emotioneel onwelzijn. Eenmaal ik mijn trauma's emotioneel onder controle kon krijgen, zou ik automatisch ook wel mijn verslaving onder controle krijgen... In De Sleutel ontdekte ik het tegendeel. Ik ben altijd een heel defensief persoon geweest. Maar ik weet nu dat mijn gedrag eigenlijk een reactie was op een onveilige situatie."

Francesco kwam op zijn vijfde naar België, had tot dan nog geen idee van zijn natuurlijke vader.

"Ik kweekte toen de reflex om me terug te trekken uit onveiligheid. Dat inzicht heb ik pas ontdekt door samen te leven in groep. Ik werd in DOC en vooral in TG een aantal keer geconfronteerd met mijn gedrag. Als ik iets voorhad of als mensen me iets wilden leren, stond ik niet open voor hulp. Ik sloot me op in mezelf en dacht ik dat ik het wel alleen kon oplossen.

Dat proces werd bevorderd door de warme band met de begeleiders in DOC. "Ze staan heel dicht bij de groep, ze sporten mee, met professionele afstand, de drempel is heel laag. Vandaag heb ik met enkele begeleiders nog contact op vriendschappelijke basis".

Francesco is ook zeer te spreken over de duidelijk huisregels in DOC. Ze bieden de nodige veiligheid. "Ik vond ze een evidentie en noodzakelijk voor de leefbaarheid van al die kwetsbare mensen die uit moeilijke situaties komen". Zo vertelt hij over de gevolgen toen één van de regels - geen seks in huis - geschonden werd, ... Herinneringen kwamen naar boven. Drie mensen vertrokken na zo'n voorval. Streng vond hij het er niet. "Elke week krijg je bezoek, je kan elke dag bellen, skypen of facetimen, ... Dat contact met steunfiguren is in de beginfase zeer belangrijk".

Wel had hij het gevoel dat de regels bij zijn tweede opname wat soepeler waren. Men was minder streng ivm muziek en internetgebruik. "Voor mij voelde dat niet zo veilig, wetende dat zoiets allemaal kan losweken".

Toekomstplannen

Francesco is van kindsbeen af heel sportief geweest. Als tiener was hij met 1001 dingen bezig. Maar hij was ook een kleine rebel, maakte nooit zijn middelbaar af. Hij studeerde handel, kunstopleiding, schakelde over naar de sportschool, en net voor zijn eindexamen werd hij van school gestuurd. Op latere leeftijd volgde hij een grafische vorming en werkte hij als zeefdrukker. "Daar was ik heel goed in. Nu is het belangrijkste voor mij om terug stabiliteit te vinden, een goed netwerk en een goede hobby. Aanvankelijk stond voetbal op één. Maar tijdens mijn programma in DOC heb ik rust gevonden door oude hobby's weer op te nemen. Ik nam zaken op waarvan ik vergeten was dat ik ze graag deed: schilderen, tekenen, knutselen, ... Op die manier heb ik rust gevonden." Francesco heeft er intussen een mooi traject opzitten. In navolging van zijn TG-programma woont hij even in het tussenhuis. Hij rondt straks een opleiding binnenschrijnwerk af bij de VDAB. Hij is nu op zoek naar een stageplek en een eigen stek. Zijn grote droom is om interieur- of meubelontwerper te worden. In zijn vrije tijd is Francesco lid van een bouldervereniging, hij doet ook yoga. En hij komt nog dagelijks een bezoekje brengen aan de bewoners van de TG. Deze zomer organiseerde hij er een sessie over één van zijn passies: mediteren. En hij is op zoek naar een veilige club om

De seminars van mensen in een TG-programma werken heel motiverend.

opnieuw te kunnen voetballen. Afsluiten doet hij met een boodschap die wel een eyeopener is: "Pas tijdens mijn periode in DOC besepte ik dat er een behandeling bestond voor mensen met een verslavingsprobleem. Ik had daarvoor enkel op tv gehoord van rehab's in Amerika.... Het is nog onvoldoende geweten dat er in Vlaanderen een circuit actief is dat daar deskundig mee bezig is. En even belangrijk: los van die verslaving is er met De Sleutel een werking die ons bindt, er is een netwerk van peers. Dat werd me duidelijk toen die mensen vanuit TG hun seminar kwamen geven in het DOC. Het is fijn om te beseffen dat er een netwerk bestaat waar je op kunt terugvallen, dat je deel blijft uitmaken van die familie. Dat redt mensenlevens."

* om redenen van privacy gebruiken we een fictieve naam

Industrialisatie textielatelier krijgt boost dankzij incentive provincie

Het textielatelier van Weerwerk verkleint de afvalberg door massa's bachelateriaal en vlaggen om te toveren tot pennenzakken, sporttassen of strandstoelen. Bedrijven als IVAGO, Thomas More en openbaren besturen kiezen voor deze circulaire oplossing en vinden tegelijk een meerwaarde voor de eigen onderneming. Het sociaal textielatelier kreeg een nieuwe boost dankzij een projectsubsidie van de provincie Oost-Vlaanderen waarvoor nauw werd samengewerkt met bedrijven uit de reguliere economie. Coördinator Stijn vertelt hoe het proces van verdere industrialisatie vorm kreeg.

Stijn verwelkomt me in het textielatelier in Roeselare en toont fier de modellen die Weerwerk met het merk Hoos in de etalage heeft staan. Tijdens zijn terugblik vertelt hij hoe het atelier 7 jaar geleden opstartte met de productie van mondklappers en door de komst van Zakaria, een ervaren nieuwkomer, verder doorgroeide dankzij een circulair ketenproject. Het idee leek eenvoudig: promomateriaal uit de cultuursector verwerken tot een leuk product: een eerste realisatie was een set bestaande uit een schoeltas met pennenzak, turn- en zwemzak. Een deel van de ontwerpen van Carole Hipken – zoals de shopper – zitten nog steeds in het Hoos-gamma. Het ecologische verhaal - reststroom van materiaal dat normaal wordt verbrand een tweede leven geven - heeft intussen een stevige economische component. De productie en de kwaliteit ging omhoog, onderweg werd ook wat leergeld betaald. Zo is men selectiever geworden in bachelateriaal dat wordt aanvaard. Er wordt nu ook meer gekozen voor korte ketenlogistieke processen.

Inbreng reguliere partners

En toen was het tijd voor een nieuwe stap vooruit: het innovatieproject dat vorm kreeg dankzij de participatie van bedrijven als Material Mastery, HDB Solutions, Lamotex en Tillup.

Stijn: “We waren op korte tijd te veel gegroeid en zaten met een bottleneck. Op onze werkvloer moest bachelateriaal gesorteerd en gepoetst worden, er moest geknipt en versneden worden en uiteindelijk genaaid. Er was ook een grote onvoorspelbaarheid. Dat was te intensief en te hoog gegrepen voor onze mensen van de Activerende Werkvloer. Daar is nood aan continuïteit. Na een reorganisatie verschoven we een deel van het werk naar een industriële confectievloer.”

Doel van het project met steun van de provincie was onderzoeken of er geen delen van het productieproces konden worden geautomatiseerd. “Tegelijk konden we op zoek gaan naar alternatieven voor het stikproces zodat we minder afhankelijk werden van dit soort profielen. Concreet dachten we aan hanteren van lijm- of lastechnieken, die vaak gebruikt worden bij grotere industriële volumes. We wilden ook weten wat het beste snijprocédé was om bijvoorbeeld een reclamezeil te hergebruiken. Na onderzoek door onze partner Material Mastery beslisten we om een elektronisch ronddmes aan te kopen”, zo vertelt Stijn.

Intussen vervaardigde men bij Weerwerk in Gent een grote snijtafel waarop grote vlakken zeil kunnen vastgezet worden, waardoor verschil-

lende lagen op elkaar kunnen gesneden worden. De snijtijd is hierdoor drastisch verkort.

“Het industrialisatieproces verliep niet altijd eenvoudig door grote verschillen in kwaliteit. Nieuw materiaal verwerken is geen probleem, tweedehands pvc-coating hergebruiken was veel lastiger. In de praktijk weten klanten niet waaruit hun materiaal samengesteld is. Ons onderzoek leerde dat de lasmachine die we voor ogen hadden eigenlijk onbetaalbaar was. Uiteindelijk hebben we dan ook de lastechniek moeten verlaten. Na een aantal tests zijn we bij een semi-automatische stikmachine gekomen waarmee we het proces konden versnellen door een aantal stappen te bundelen en automatiseren.”

Werken met deze nieuwe stikmachine is minder ingewikkeld. Zo is het ‘voeden’ van de machine makkelijker en worden terugkerende handelingen geautomatiseerd waardoor de kans op fouten aanzienlijk wordt vermindert. Dankzij de samenwerking met part-

ners Lamotex en HDB Solutions is er nu een operationele werkvloer waar snij- en stikwerk gebeurt.

Met wie werkt het textielatelier samen?

Stijn: Vandaag is wie materiaal levert in 95 % van de gevallen ook onze koper of afnemer. In onze opstartfase kregen we nog vaak massa's bache-materiaal zonder directe bestemming. Ik denk bijvoorbeeld aan de samenwerking met de stad Roeselare. We vonden het jammer dat er geen direct product aan hun afvalstroom kon gelinkt worden. Daar hebben we uit geleerd. We gingen in gesprek met de cultuurdienst en konden daarna voorzichtig opstarten met een opdracht voor 10 pennenzakken en tien fietstassen. Daarna volgde interesse van het lokale CC De Spil. Vandaag nemen we niet zo maar materiaal af. We overtuigen leveranciers om ook klant te worden en iets met dat materiaal terug te doen.

Jullie werken ook vaak voor openbare besturen?

Stijn: Klopt. Zij kennen vlot de weg naar subsidies rond circulariteit. Concreet denk ik aan stad Gent, Knokke, enkele provinciebesturen,... Maar we werken evengoed voor bedrijven als Fluvius, Ivago, Thomas More. Voor deze laatste hebben we een kerstcadeau mogen maken voor hun personeel. We verwerkten een verouderde voorraad vlaggen tot 2500 pennenzakken. Ze hebben nu ook interesse in onze shopper.

Voor de provincie West-Vlaanderen maakten we vorig jaar 1400 tassen uit vlaggenmateriaal. Vaak maken we ook dingen op maat van de klant. Zo maakten we voor IVAGO een vlaggenlijn van een paar honderd meter lang die ze gebruikt hebben voor het opfleuren van hun personeelsfeest. Ook herwerken we banners tot

strandstoelen. In opdracht van een bouwfirmam halen we op het einde van de werken werfdoeken op die we recyclen. Bij oplevering ontvangt elke nieuwe bewoner ter verwelkoming een shopper gemaakt van werfdoek.

Mond aan mond reclame

Stijn: Onze productie is in 2022 vervijfvoudigd. Destijds was 30 stuks produceren een gigantisch grote opdracht. Nu is een bestelling van 200 totebags geen enkel probleem meer. Voor een West-Vlaamse gemeente maken we een assortiment sporttassen uit bache-materiaal. Tevens gaan we aan de slag met heel licht meche-materiaal. Dat is een soort winddoorlatende vlaggenstof die we verwerken tot tas. Voor een bedrijf uit de chemie heeft ons atelier amper één jaar oude werkpakken die uit veiligheidsvoorschriften na 1 jaar vervangen moesten worden, hergebruikt. Tot 90% van iedere vest en 75% van de broek konden we omzetten in luxe strandzakken, pannelappen, pennenzakken en ovenwanten. Het materiaal was perfect als promomateriaal om te gebruiken op hun familiedag.

Wat zijn drempels in de groei?

Stijn: Klanten vinden ons nog te vaak via een omweg, vaak omdat ze toevallig een product van ons in handen krijgen. We mogen dus nog wat bekender worden. Verder is er ook binnen het maatwerk behoorlijk wat concurrentie.

Wat geeft je voldoening in je job?

Stijn: Ik haal veel energie uit het werk met mensen. Ik ben nog vaak te vinden op de werkvloer. Die betrokkenheid vind ik belangrijk. Zien dat een medewerker een mooi traject loopt, maakt mijn dag goed. Mogen ervaren dat een medewerker doorgroeit naar meestergast en het atelier kan aansturen: daar doe je het voor.

Welke ambitie heb je nog met het textielatelier en wat zijn de voornaamste uitdagingen?

Stijn: Een mooi evenwicht vinden tussen onze maatschappelijke en economische opdracht is een grote uitdaging. Komen tot een op langere termijn gevuld orderboekje is niet evident. Dat zou zorgen voor meer continuïteit. Een mooi bedrijfsresultaat kunnen voorleggen is waar we voor gaan. Maar zoals gezegd, merken dat de concurrentie groter wordt, ook bijvoorbeeld met het gevangeniswezen. Soms vissen we achter het net en zien we ons productidee elders opduiken in minder kwalitatieve vorm. Daar leren we uit. Momenteel is het textielatelier in Gent *up and running* en wordt structureel verdergezet als operationele werkvloer binnen ons maatwerkbedrijf. Dankzij de subsidie konden we een aantal basisinvesteringen doen. Deze fase is nu voorbij. Het atelier is vandaag operationeel, in connectie met ons textielatelier in Roeselare. De volgende jaren willen we dit atelier laten groeien, enerzijds door een toename aan volume van de bestaande circulaire textielproducten, anderzijds door diversificatie in producten.

Preventie van middelenmisbruik bij jongeren uit het BuSO: een pilootproject

Wetenschappelijk onderzoek toont in toenemende mate aan dat jongeren met specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften een verhoogd risico lopen op het ontwikkelen van een verslavingsproblematiek in de adolescentie en volwassenheid. De ontwikkeling en implementatie van wetenschappelijk onderbouwde preventieprogramma's, aangepast aan de noden, mogelijkheden (cognitief, sociaal-emotioneel,...), en leervaardigheden van deze diverse doelgroep, hinkt evenwel achterop. Toch dringt de noodzaak zich steeds meer op om preventief in te spelen op dit verhoogd risico bij deze jongeren. Vanuit De Sleutel zetten we vanaf komend schooljaar in op de implementatie en adaptatie van het in Nederland ontwikkelde programma 'Take it Personal!'.

De preventie van middelenmisbruik bij jongeren met specifieke noden uit het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) is onze doelstelling in Vlaanderen. Het doorgronden van de ervaringen van leerkrachten – als 'implementeers' getraind in het programma – en leerlingen uit het BuSO met betrekking tot de uitvoerbaarheid van het programma is een eerste cruciale stap in de richting van het ontwikkelen van een toegankelijk en effectief preventief aanbod voor deze jongeren binnen het Vlaamse onderwijslandschap.

Het belang van preventie bij leerlingen met specifieke noden

Het programma 'Take it Personal!', dat enkele veelbelovende uitkomsten vertoont op het vlak van effectiviteit, werd oorspronkelijk ontwikkeld als geïndiceerde preventiemethodiek bij jongeren met licht verstandelijke beperking of randnormale begaafdheid en gedrags- en emotionele problemen. Dit programma vertrekt vanuit de overtuiging dat het nemen van goede en gezondheidsbevorderende beslissingen gefaciliteerd kan worden door het versterken van sociale vaardigheden bij adolescenten die, op basis van een externaliserend (impulsief of sensatiezoekend) of internaliserend (angstgevoelig of zorgen makend) persoonlijkheidsprofiel, een verhoogde kwetsbaarheid vertonen voor het ontwikkelen van een verslavingsproblematiek. Niet alleen zijn er aanwijzingen dat jongeren met specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften een verhoogd risico lopen op het ontwikkelen van problemen in het gebruik van middelen en vroegtijdige schooluitval en -exclusie, ook wijst onderzoek uit dat deze personen in de volwassenheid verminderde behandelinitiatie, -retentie en -uitkomsten vertonen in het licht van behandeling voor middelengerelateerde problematieken, in vergelijking met de algeme-

ne populatie. Verschillende factoren liggen hieraan ten grondslag. Hoewel het in Vlaanderen aan prevalentiecijfers over middelengebruik bij adolescenten met specifieke noden ontbreekt en het niet steeds eenduidig vast te stellen is of middelengebruik een manier is om om te gaan met moeilijkheden (bv. verhoogde angstgevoelens) die gepaard kunnen gaan met het hebben van een beperking en/of een (ontwikkelings)stoornis, dan wel of bepaalde uitingsvormen (bv. verhoogde angstgevoelens) het gevolg zijn van overmatig middelengebruik, wijzen dergelijke associaties op het fundamentele belang van doelgerichte, selectieve preventie van alcohol- en druggebruik bij deze adolescenten voor het verbeteren van welzijns- en gezondheidsuitkomsten op korte en langere termijn.

Sterkere verankering van buitengewoon onderwijs

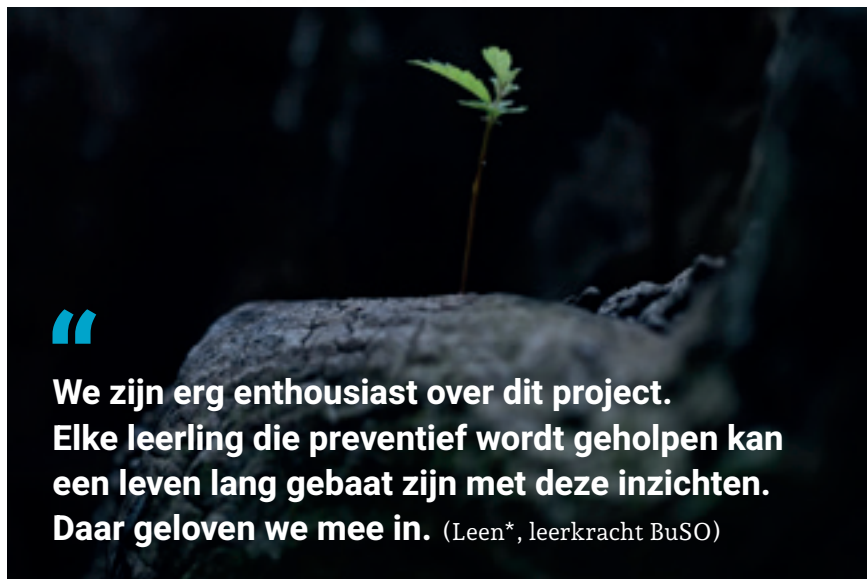
Ondanks de internationale trend in de richting van inclusief en geïntegreerd onderwijs voor leerlingen met specifieke behoeften dat zich ook in Vlaanderen reeds verschillende jaren doorzet, blijft anno 2023 het buiten-

gewoon onderwijs (BuO) een belangrijke rol bekleden in het Vlaamse onderwijslandschap voor kinderen en jongeren met specifieke noden. Recente cijfers tonen bovendien aan dat het leerlingenaantal in het buitengewoon onderwijs zelfs een stijgende trend kent. Het geloof in de geïndividualiseerde aanpak op maat van kinderen en jongeren om het volledige potentieel en de ontwikkelingsdoelen en gelijke kansen te helpen realiseren, met aandacht voor de specifieke uitdagingen waarmee deze leerlingen en hun ruimere context soms worden geconfronteerd, zorgden ervoor dat de Vlaamse regering eind april 2023 besliste om extra te investeren in het buitengewoon onderwijs, o.a. middels het creëren van extra capaciteit. Het buitengewoon onderwijs in Vlaanderen voorziet in een aanbod voor kleuter, lager, en secundair onderwijs. Dit soort onderwijs laat jongeren geen gemeenschappelijk curriculum doorlopen zoals in het reguliere onderwijs, maar zorgt voor een geïndividualiseerd curriculum met ontwikkelingsdoelen die aangepast zijn aan de noden en de mogelijkheden van elke leerling.

Prioriteit voor uitbouw preventief aanbod voor leerlingen met specifieke noden

Er bestaat een sterke en dringende behoefte om middelenmisbruik bij leerlingen met specifieke noden preventief en vroegtijdig aan te pakken. Deze leerlingen vereisen een unieke aanpak, aangepast aan de onderwijs- en leeruitdagingen waarmee zij geconfronteerd worden, zowel binnen de onderwijscontext als in het alledaagse leven. Ze verdienen bijzondere aandacht, ook in termen van preventie – ongeacht of ze onderwijs volgen binnen het buitengewoon of regulier onderwijs. Verschillende zaken zorgen er evenwel voor dat het uitdagend is om gerichte preventiemethodieken te adapteren/ontwikkelen en te implementeren en de effectiviteit ervan te evalueren bij deze jongerenpopulatie. Zo is er o.m. sprake van i) een hiaat in de wetenschappelijke literatuur en in het beschikbaar empirisch onderzoek over het thema 'preventie van

We zijn erg enthousiast over dit project. Elke leerling die preventief wordt geholpen kan een leven lang gebaat zijn met deze inzichten. Daar geloven we mee in. (Leen*, leerkracht BuSO)

middelenmisbruik' bij deze diverse leerlingpopulatie; ii) een sterke heterogeniteit bij deze leerlingen vanuit een ontwikkelingsperspectief, zowel tussen als binnen verschillende opleidingsvormen en types, en dit op het vlak van cognitieve, sociaal-emotionele, motorische, ... ontwikkeling; iii) verschillen in termen van etiologie, uitings- en verschijningsvormen en beleving van een bepaalde beperking of andere al dan niet 'gediagnosticeerde' problematieken bij jongeren; en tot slot iv) het gebrek aan beschikbare cijfers en systematische monitoring van middelengebruik bij leerlingen in het BuSO in Vlaanderen.

Vanuit het preventieteam van De Sleutel gaan we deze belangrijke en hoogdringende uitdaging aan. Zo zullen we het komende schooljaar 2023-2024 inzetten op de uitrol van een pilootproject binnen verschillende BuSO-scholen in Vlaanderen (voornamelijk opleidingsvormen 3 en 4 die gericht zijn op tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu), die binnen hun aanbod onderwijs inrichten voor leerlingen uit het Type basisaanbod (leerlingen met ernstige leerstoornissen of een licht verstandelijke beperking), Type 3 (leerlingen met gedrags- en emotionele stoornissen zonder matig tot ernstige verstandelijke beperking) en Type 9 (leerlingen met een autismespectrumstoornis met een gemiddelde tot bovengemiddelde cognitieve intelligentie). Vooreerst is het binnen

dit pilootproject de bedoeling om het preventieprogramma 'Take it Personal!' te adapteren aan de noden van deze leerlingen, rekening houdende met onder meer de toegankelijkheid van het materiaal en de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de implementatie in een BuSO-context, om vervolgens op middellange termijn te streven naar systeembrede implementatie en evaluatie van dit preventieprogramma binnen het BuSO. Dit pilootproject situeert zich bijgevolg op een essentieel spanningsveld wat betreft het implementeren van preventieprogramma's in het buitengewoon onderwijs, nl. de wisselwerking tussen enerzijds een klemtoon op wetenschappelijk onderbouwde methodieken en het belang van 'modelgetrouwheid' aan het oorspronkelijke programma (NL), en anderzijds het zoeken naar de goede 'fit' gegeven de noodzakelijkheid van het aanbieden van zorgvuldig aangepaste, geïndividualiseerde interventies aan leerlingen met specifieke noden, aangepast aan bv. de dynamische sociaal-emotionele ontwikkelingsnoden van jongeren en de specifieke context waarin men tot leren komt in functie van het versterken van de responsiviteit van het programma.

Reageer: mail naar florien.meulewae-ter@desleutel.be

Lees ook op www.desleutel.be de meer uitgebreide wetenschappelijke versie van dit artikel.

Wat inspireert ons: reflectie onder hulpverleners

Jongerenwerker Siem mag bij collega Linda op de koffie voor een gesprek over wat hen inspireert in hun job. Een open vraag, waar erg veel op te antwoorden valt. Daarom gaven ze zichzelf een tijdslimiet van één uur. Een samenvatting van een meer dan boeiend onderonsje onder drughulpverleners.

Naast elkaar zitten Linda Doom - een trotse pionier van het ambulanc centrum Brugge (ACB), bezig aan de laatste 5 jaar van haar prikkelende carrière - en ikzelf, SiemVande Woestyne - een frisse kracht uit het jongerenteam van ACB, bezig aan de eerste 5 jaar van zijn prille carrière. Allebei

rolden we als bij toeval in de job, niet goed wetend wat te verwachten, om er uiteindelijk volledig verknocht aan te geraken.

Na haar studies sociologie botste Linda op een arbeidsmarkt waar weinig vraag was naar sociologen en

kwam zo terecht in de commerciële sector. Verkopen was niet aan haar besteed, maar mensen motiveren om te verkopen en nieuwe filialen opstarten, daar bleek ze best goed in te zijn. Toch zoekt ze na een tijd naar een nieuwe uitdaging. Wanneer ze op een vacature botst om mee te werken aan de opstart van een ambulanc centrum voor drughulpverlening, gaat ze erop in. De rest is Sleutel-geschiedenis. "Ik was meteen verkocht. Het zijn mensen die weerwerk geven, mensen waar veel inzit. Je moet moeite doen om met hen aan de slag te mogen gaan. Je krijgt het niet voor niets. Die wisselwerking inspireert."

Ik kwam op mijn beurt in De Sleutel terecht toen ik net was afgestudeerd in sociaal werk en onderweg dacht te zijn richting een opleiding muziektherapie. Tussen twee opleidingen in dacht ik via vervangingscontracten wat ervaring op te doen. Zo solliciteerde ik op een vacature in ACB, voor twee en een halve maand, halftijds. Vandaag zijn we vier en een half jaar verder en ben ik verknocht geworden aan mijn plaatsje in De Sleutel. Ik krijg er de kans om dagelijks in gesprek te gaan met jongeren. Mogen luisteren naar wat ze te zeggen hebben is alvast één van de grootste inspiratiebronnen. Om het met Linda haar woorden te zeggen: "Op mijn afscheidsspeech zal ik waarschijnlijk eerst en vooral de cliënten bedanken."

Werken met mensen is voor ons beiden enorm belangrijk wat betreft de input. 'De mensen' dat zijn de cliënten en hun netwerk, onze collega's

en andere hulpverleners. Het zijn de mensen die bij ons over de vloer komen en hun onverbloemde verhaal brengen waar we van leren. Het zijn diegenen met weerstand, waarbij we tussen de regels door moeten lezen die ons vervolgens met de neus op de feiten drukken. Het zijn onze collega's die een verfrissend inzicht geven of net die vraag aanreiken die tijdens het gesprek een breekijzer blijkt te zijn wanneer het vast dreigde te lopen. Het is de omgeving van iemand die ons doet inzien dat er meer is dan het individuele aspect. Onze belanghebbende moet immers blijven functioneren in de dynamieken die binnen de eigen context spelen. Het zijn de andere hulpverleners die vanuit hun expertise nieuwe invalshoeken bieden en de cliënt in andere aspecten kunnen ondersteunen. Met andere woorden, het voelt erg cliché, maar wie werkt met mensen blijkt eerst en vooral geïnspireerd te worden door de mensen waarmee hij werkt. Wat een gelukkige uitkomst.

Zowel Linda als ikzelf botsen soms op het feit dat we geen therapeutische opleiding gehad hebben voor we begonnen in De Sleutel. Tegelijkertijd omarmen we het. Linda verwoordt het als volgt: "Het houdt ons weg van een aantal hokjes en de mogelijke blinde vlekken hiervan. Omdat we ze simpelweg niet kennen." Het helpt om buiten de lijntjes te kleuren, - zonder hiermee te claimen dat iemand met een vooropleiding dit niet zou kunnen - iets wat bij onze doelgroep vaak zo belangrijk blijkt. We hoeven natuurlijk niet in het wilde weg wat te gaan krabbelen. Het blijft luisteren naar de ruimte die de persoon nodig heeft. "Als dit iets is wat buiten hetgeen is wat voorgeschreven wordt en die persoon heeft gedegen argumenten waarom hij deze nodig heeft, dan zal ik altijd pleiten om die ruimte te geven", zegt Linda vastbesloten.

Echt luisteren

Het sluit aan op twee schijnbaar simpele zaken die ze meenam uit een opleiding die ze volgde, wanneer ze reeds werkzaam was in ACB. Voor-

eerst "echt luisteren". Linda legt het als volgt uit: "Echt luisteren doen we wanneer we nog niet bezig zijn met wat we gaan antwoorden als de persoon nog aan het spreken is. Het zou ons in staat moeten stellen om datgene te horen wat degene tegenover ons nog niet hoort. Het gaat over de ruimte geven die de cliënt nodig heeft." Haar tweede principe is de verantwoordelijkheid bij de persoon zelf laten. Een hulpverlener heeft vaak de neiging om verantwoordelijkheid naar zich toe te trekken. "Het is erg krachtig wanneer je iemand in de eigen verantwoordelijkheid kunt zetten. Je toont zo dat je erin gelooft dat het zal lukken.", vertelt Linda, "je stelt je op als trouwe supporter. Een supporter weet het niet beter of neemt niet over, ze moedigt aan."

Linda stond aan de wieg van het ACB. Ze herinnert zich de eerste jaren als 'wild'. Er was nog niet veel kennis en er waren nog minder middelen. Er was amper een stevige stoel beschikbaar om op te zitten. Linda zat lang met het gevoel dat de hulpverlening die aangeboden werd, wat professioneler moest en handelde er ook naar. Ze streefde ook naar toenadering met de Geestelijke Gezondheidszorg. "We kunnen niet om elkaar heen, we hebben elkaar nodig," laat ze zich ontvallen. Tegelijk is ze ook kritisch voor evoluties binnen de GGZ: "Laat ons centrum maar een huis blijven in plaats van een dienst, waar geuren en kleuren mogelijk zijn." Voor die huiselijk sfeer hebben we het geluk dat we twee groepswerkingen hebben, die regelmatig koken, waardoor de Barrièrestraat 4 zich rond lunchtijd vanuit de keuken vult met de geur van eten en gezellig gekeuvel of enthousiast gelach. Een warme ontvangst dragen we allebei hoog in het vaandel, mensen op een menselijke manier behandelen zit ook in kleine dingen: een glas water, koffie of thee aanbieden in een glas of tas, in plaats van een wegwerpbeker geeft waarde aan de persoon die tegenover je zit.

In Linda haar bureau hangt sinds haar eerste week bij De Sleutel een veelzeggende lijfspreuk: "Je kunt een ander

niets leren, je kunt hem alleen helpen het in zichzelf te ontdekken." Vanaf dag één sprak ik met mezelf af dat ik als hulpverlener vooral betrouwbaar en authentiek wilde zijn. Twee basishoudingen die mijns inziens een gigantische impact hebben op hoe je in contact gaat met mensen. Jongeren craven naar mensen waaraan ze zich kunnen vasthouden. Hoe hard sommigen dat ook trachten te ontkennen. Ik ervaar die authenticiteit als heel belangrijk zeker bij jongeren die opgroeien in een omgeving waar wantrouwen vaak overheerst. Nog een ongeschreven regel die ik vooropstel is: "uiteindelijk dien ik mezelf onnodig te maken." Ik wil iemand zijn waar ze zich tijdelijk aan kunnen vastklampen, om dan, met genoeg vertrouwen, anderen in hun omgeving te vinden waaraan ze dat kunnen doen. Linda herkent zich hier in. "Zijn we hier te hoogmoedig?", vroegen we ons tijdens ons gesprek luidop af. "Misschien wel, maar het is wel iets waar we beiden in willen geloven."

Ons leven bestaat uit meer dan werken, daarom hadden we het als uitsmijter nog over wat ons inspireerde naast ons werk. Wat zorgt ervoor dat we de job die we beiden zo graag uitoefenen, kunnen blijven doen? Wat mijzelf zowel inspireert als afleiding biedt is muziek. Op vele manieren. Muziek als uitlaatklep wanneer ik naar optredens ga, of wanneer ik ze zelf maak. Maar ook, muziek als inspiratiebron. Lyrics van bepaalde artiesten geven soms woorden aan zaken die eerder niet in woorden uit te drukken leken.

Linda put dan weer inspiratie, en vindt rust, in lezen. Romans brachten haar inzichten en woorden die helpend zijn. Naast lezen noemt ze ook haar moestuin als belangrijke leermeester: temporiseren, omgaan met frustraties, het feit dat niet alles meteen lukt en dat dat oké is, geduld. Het zijn zaken die ze al wroetend in de aarde leerde.

BFTC-Sportdag zorgt voor verbinding en inspiratie

De bewoners en de staf van de therapeutische gemeenschappen in België verzamelden op 22 juni in Merelbeke voor de jaarlijkse gezamenlijke BFTC-sportdag. Bij aanvang werd iedereen warm verwelkomd: “Maak connectie en ervaar dat je niet alleen bent!”.

BFTC is de afkorting van Belgische Federatie van Therapeutische Gemeenschappen (TG). De deelnemende TG's waren TG Katharsis, TG De Kiem, TG Trampoline en de TG's van De Sleutel Merelbeke en Gent.

De organisatie van deze editie lag in handen van de TG De Sleutel Merelbeke. Voor de invulling van de sporten kon de organisatie rekenen op de steun van de sportdienst van de gemeente Merelbeke. De jaarlijkse sportdag lokte in totaal 130 TG-bewoners en stafleden naar de prachtige accommodatie Ter Wallen in Merelbeke.

“Sporten is FUN, sporten is de MAX”, was alvast de leuze van één van de 130 deelnemers bij de start van de BFTC-sportdag. Eén voor allen, allen voor één...

De deelnemers konden kennismaken met tal van bekende en minder bekende sporten. Zo kon worden gekozen voor een Tae Bo-initiatie. Tae Bo (Total Awareness Excellent Body Obedience) is geen vechtsport maar heeft meer weg van fitness. Deelnemers konden ook proeven van een match Padel of hun conditie testen tijdens een mountainbikerit van een

kleine 30 kilometer tussen Lemberge, Bottelare en Schelderode. Verder konden men kiezen voor een spelletje kubkub of kanjam. Ook een kennismaking met Krav maga (Israëliische verdedigingskunst) prijkte op het keuzemenu.

“Ik laat het op mij afkomen”, zo getuigde een deelnemer vooraf. Iemand anders zei vooral uit te kijken naar de ontmoeting met mensen van de andere TG's, ... Nog een reactie? “Het is leuk om eens buiten de muren van onze TG te zijn”. In hun verwelkoming refereerden Maaïke Defrancq en Mohamed Ben Haddou van de organiserende TG trouwens naar deze begrijpelijke gevoelens. Opnieuw naar buiten komen is in het begin niet gemakkelijk. Voor sommigen is het zelfs een beetje beangstigend, na een periode van isolement. Maaïke: “Beseft dat je niet alleen bent”. Ze moedigden de deelnemers bij aanvang aan om te genieten van het samenzijn, om nieuwe ervaringen op te doen. “Connectie maken, je laten inspireren door nieuwe dingen, verbinding maken. Het zijn ervaringen die het herstelproces enkel positief kunnen beïnvloeden”, aldus Mohamed.

De sportdag werd omstreeks 16u30 afgesloten met de traditionele gezamenlijke kreet. Daarna zakte iedereen moe maar tevreden af naar het terrein van de organiserende TG in Merelbeke, alwaar de deelnemers getrakteerd werden op een pastabuffet.

Zin in meer foto's: volg De Sleutel op facebook.

Ambulant centrum Antwerpen (ACA)

Dambruggestraat 78-80
2060 Antwerpen

T 03 233 99 14 | F 03 225 10 24

E info.aca@desleutel.broedersvanliefde.be

Ambulant centrum Brugge (ACB)

Barrièrestraat 4
8200 Brugge

T 050 40 77 70

E info.acb@desleutel.broedersvanliefde.be

Ambulant centrum Mechelen (ACM)

F. De Merodestraat 20
2800 Mechelen

T 015 20 09 64

E info.acm@desleutel.broedersvanliefde.be

Ambulant centrum Gent (ACG)

Jozef Guislainstraat 43c
9000 Gent

T 09 234 38 33

E info.acg@desleutel.broedersvanliefde.be

Detox- en oriëntatiecentrum (DOC)

Botestraat 102
9032 Wondelgem

T 09 231 54 45

E info.doc@desleutel.broedersvanliefde.be

Therapeutische Gemeenschap Merelbeke (TGM)

Hundelgemsesteenweg 1
9820 Merelbeke

T 09 253 44 40

E info.tgm@desleutel.broedersvanliefde.be

Therapeutische Gemeenschap Gent (TGG)

Jozef Guislainstraat 43a
9000 Gent

T 09 216 61 90

E info.tgg@desleutel.broedersvanliefde.be

Residentieel Kortdurend Jongerenprogramma

Zuidmoerstraat 165
9900 Eeklo

T 09 377 25 26

E info.rkj@desleutel.broedersvanliefde.be

Preventiedienst

Ebergiste de Deynestraat 2 C
9000 Gent

T 09 231 57 48

E preventie@desleutel.be

Directie & centrale diensten

Ebergiste de Deynestraat 2 C
9000 Gent

T 09 210 87 10

E info@desleutel.broedersvanliefde.be

 Broeders van Liefde
ONDERWIJS EN ZORG

De Sleutel is een onderdeel van
vzw Organisatie der Broeders van Liefde,
Stropstraat 119, Gent

